
JELENKOR

Justizmord jogállamban

Olaszországban az Enzo Tortora-ügy bulvárlapok címlapjáról monográfiák lapjaira került, botrány szenzációból egy újságíró mártíriumának és az igazságszolgáltatás, valamint a média betegségének jelképe lett. Az egykori televíziós showman történetéről már játékfilmet is sugárzott a Raiuno tévécsatorna. *Daniele Biacchessi Enzo Tortora. A siker fényétől a labirintus sötétjéig* (Enzo Tortora. *Dalla luce del successo al buio del labirinto*) című könyve rendhagyó karriertörténet és életrajzi példázat történelmi háttérrel. Hőse nem sikereinek, hanem szerencsétlenségének, nem tündöklésének, de bukásának köszönhetette hírneve maradandóságát.

A genovai születésű televíziós újságíró pályája szinte együtt indult és emelkedett a RAI-éval (Radiotelevisione Italiana). Megtorpanások, visszaesések, újrakezdések után népszerűsége tetőpontjára a *Portobello* című televíziós show-műsorral jutott 1977-től az olasz állami televízió második csatornáján péntek esténként, amikor kivételes nézettségi mutatókat produkált (77–83. o.). A csúcson csapott le rá a villám. 1983. június 17-én pénteken (az itáliai babonáság számára kétszeresen balszerencsés napon) a római Hotel Plazában csendőrök ébresztették fel és tartóztatták le, hogy megbilincselve vessék a szenzációhajhász, idejekorán (csakugyan korán!) odacsődített paparazzók karaktergyilkos fényképezőgépei elé. Az ok: a nápolyi maffia, az Új Camorra (Nuova Camorra Organizzata) nevű bűnszervezet úgynevezett „bűnbánó” (pentiti) tagjai azzal vádolták meg, hogy szervezetük tagja, kábítószer-bűnözés társtettese. A „médiapellengér”, a „sajtlincselés” egyre vadabban folytatódott, a mélypontot a legnagyobb olaszországi napilap, a *Corriere della sera* egy cikke jelentette, mely még azzal is megvádolta Tortorát, hogy földrengéskárosultak segélypénzét lopta el (97–112. o.). Igaz, váratlan szövetségesei és segítői is akadtak: neves újságíró-kollégák (Enzo Biagi, Giorgio Bocca) és a Radikális Párt, amely az Európai Parlamentbe delegálta őt, kiszabadítva a börtönfogságból. Miután a nápolyi bíróság egy kafei „maxiperben” 1985. szeptember 17-én (!) tíz évi börtönre ítélte mint „nagyon veszedelmes egyént” és „cinikus halálkufárt”

(113–122. o.), a mentelmi jogáról lemondott Tortora önként vállalta a házi őrizetet.

A fellebbviteli bíróság szintén Nápolyban meghozott felmentő ítélete, 1986. szeptember 15-én, túl későn érkezett. A meghurcolt, összetört Tortora akkor már gyógyíthatatlan beteg volt. 1987. február 20-án még visszatérhetett kedvenc műsorába (e híres nyitószavakkal: „Szóval, hol is hagytuk abba?”), de napjai immár meg voltak számlálva: 1988. május 18-án, ötvenkilenc éves korában meghalt. (123–132. o.). Kinek, minek lett áldozata? Az alvilágnak? A bírói tévedésnek? A sajtóhiénáknak?

Az úgynevezett „pentitismo” ugyan eredményesen használta fel a maffiózók „bűnbánatát”, tanúskodását, információit a szervezett bűnözés elleni harcban, a rendőrség és a bíróság gyakran figyelmen kívül hagyta azt a banális igazságot, hogy az állítólagos „bűnbánók” egynémelyike megmaradt gonosztevőnek, aki csalt, hazudott, rágalmazott, hogy magát és bűntársait mentse. Tortora egyik ilyen „vádolója” egy Vadállat (’o Animale) ragadványnevű sorozatgyilkos volt, aki még a börtönben is megölt több embert (102–103. o.). A hazugságok lelepleződtek, azonban sem a bírák nem feleltek végzetes tévedésükért (133. o.), sem azok a zsurnaliszták, akik – mint a híres-hírhedt Camilla Cederna, aki korábban részben hasonló módszerekkel már megbuktatott, lemondásra kényszerített egy köztársasági elnököt, Giovanni Leonét (100. o.) – Tortorára uszították a közvéleményt, ellene hangolták a bíróságot, megfosztották őt polgári méltóságától, emberi jóhíretől, lelki-testi egészségétől.

A Tortora-botrány jelenkori utóélete, „utóvirágzása” nem független politikai aktualitásoktól, elsősorban Silvio Berlusconi volt többszörös miniszterelnöknek a szerinte „politikailag elfogult bírák” elleni hosszú háborújától. Legfőbb, legidőtállóbb tanulsága azonban az igazságszolgáltatás és a tájékoztatás intézményeinek felelőssége egy demokratikus jogállamban.

Danièle Biacchessi: Enzo Tortora. Dalla luce del successo al buio del labirinto (Enzo Tortora. A siker fényétől a labirintus sötétjéig), Aliberti editore, Roma, 2013. 153 o.

Madarász Imre